

RUDOLF STEINER-SKOLENS LÆREPLAN

– EN INTRODUKTION TIL KOMPETENCEPLANER OG
UNDERVISNINGSPLEANER

SAMMENSLUTNINGEN AF STEINERSKOLER I DANMARK I SAMARBEJDE MED
LÆREPLANSUDVALG FOR STEINER HF 2017

INDHOLD

RUDOLF STEINER-SKOLENS LÆREPLAN - EN INTRODUKTION	2
OPDRAGELSE TIL FRIHED	2
SAMFUNDETS KRAV, DET INDIVIDUELLE OG DET ALMENE	2
SAMFUNDET	2
LÆRERENS RELATION TIL ELEVENES INDIVIDUELLE OG ALMENE UDVIKLING	2
LÆREPLANSPRINCIPPET - EN SKITSE	3
STEINERSKOLENS SPIRITUELLE GRUNDLAG	3
TRE GRUNDLÆGGENDE PRINCIPPER	4
LÆREPLANEN OG MENNESKEHEDENS UDVIKLING	5
LÆREPLANEN FOR OVERSKOLEN/OVERBYGNINGEN (STEINER HF)	5
DEN BREDE FAGSAMMENSÆTNING I LÆREPLANEN	7
DEN FÆNOMENOLOGISKE OG DEN INDUKTIVE METODE	8
LÆREPLANENS RUMMELIGHED	9
VIDNESBYRD, EVALUERING OG EKSAMENSFRIHED	9
DEN GLOBALE LÆREPLANSKITSE	10

RUDOLF STEINER-SKOLENS LÆREPLAN – EN INTRODUKTION

”Har undervisningen og opdragelse løst opgaverne på rette måde, så kan eleven nu træde ud i livet med moralsk mod, for med modtageligt hjerte og intellektuel modenhed at finde sin egen opgave i tilværelsen.”

Citat fra Caroline von Heydebrandts bog ‘Fra den frie Waldorfskoles undervisningsplan’

OPDRAGELSE TIL FRIHED

At opdrage til frihed er helt centralt i steinerpædagogikken. Ikke frihed forstået som den størst mulige frigørelse eller selvrealisering, men som det ideelle i, at eleverne får mulighed for at udvikle deres evner og potentiale på en sådan måde, at de kan handle frit, tænke frit og tage ansvar for sig selv og deres omgivelser. Jo flere muligheder mennesket har for at forholde sig til nye udfordringer, både fysisk, sjæleligt og intellektuelt, og jo mere bevidst det kan nå frem til beslutninger og handlinger, der udspringer af en selvstændig tænkning, jo større er den indre frihed og dermed muligheden for at tænke ukonventionelt, kreativt og innovativt. Skolens opgave er derfor at give barnet og den unge det bedste grundlag for at kunne orientere sig frit både politisk, religiøst, etisk og erkendende.

SAMFUNDETS KRAV, DET INDIVIDUELLE OG DET ALMENE

SAMFUNDET

Det er en målsætning, at en ny generation skal videreudvikle det samfund, som de skal være en del af og ikke alene reproducere det eksisterende. Steinerskolens læreplan er derfor rettet mod de faglige krav, som det moderne samfund til enhver tid stiller, men gennemføres med alsidighed og metoder således, at en ungdomsgeneration bliver fagligt dygtig og samtidig bliver i stand til at løse problemer ud fra kunstneriske evner og kreativ tænkning.

LÆRERENS RELATION TIL ELEVENS INDIVIDUELLE OG ALMENE UDVIKLING

I mødet med barnet og det unge menneske tages der hensyn til både den individuelle udvikling og til den arvelige og familiære baggrund. I samarbejdet mellem skolen og hjemmet skal læreren naturligvis have indsigt og interesse for alle disse aspekter. Samtidig kalder et frugtbart samarbejde på forældrenes indsigt og forståelse for de særlige pædagogiske metoder og greb, som kan føre til, at barnet udvikler sit potentiale maksimalt.

I steinerpædagogikken er det opvoksende menneskes udvikling – fysisk, sjæleligt og åndeligt – det egentlige grundlag for skolen. Det betyder, at læreren i sin daglige undervisning og planlægningen af denne tager højde for, hvor børnene eller de unge er i deres aldersmæssige udvikling, så det faglige stof, de møder i undervisningen, kan give genklang i denne udvikling. Et sådant hensyn fordrer et kendskab til den almene aldersmæssige udvikling, hvilket Rudolf Steiner udtrykte således, da han formulerede de første grundlæggende tanker om fremtidens skole i 1907: "Vi vil ikke opstille principper eller normer – men alene ud fra en omfattende iagttagelse af barnets udvikling få inspiration til den lærergerning, der skal udøves." På denne måde bliver det aktuelle faglige indhold skolens egentlige grundlag med en nøje tilpasning til det væsentlige: Barnets og den unges almene udvikling.

LÆREPLANSPRINCIPPET – EN SKITSE

Steinerskolens læreplan er en levende læreplan – en læreplanskitse, hvor læreren i sin forberedelse (sit personlige faglige studium – og i studiet af barnets almene udvikling) forholder sig videnskabeligt og kunstnerisk, men i sin udførelse af pædagogikken (fremlægning, formidling, metodisk) arbejder kunstnerisk. En undervisningskunst eller opdragelseskunst, hvor et væsentligt spørgsmål er:

Hvornår passer hvilke temaer bedst til barnets almene udviklingstrin?

Det gælder i alle fag om at opsøge det undervisningsstof, der er bedst egnet til barnets og den unges almene udviklingshistorie, så eleverne kan vokse og udvikle sig sammen med de fagligheder, de møder. Den enkelte faglighed vil udvide sig, udvikle sig og rejse nye spørgsmål i takt med elevernes naturlige udvikling fra barn til voksen.

Det er altså en forudsætning for en meningsfuld læreplan, at underviseren har kendskab til barnet og den unges biologiske, psykologiske og spirituelle udvikling.

Det antroposofiske menneskebillede er på en Steinerskole redskabet til at få indsigt i denne udvikling.

STEINERSKOLENS SPIRITUELLE GRUNDLAG

Steinerskolens pædagogik tager udgangspunkt i Rudolf Steiners antroposofi (antropos=mennesket, sophia=viden om). Antroposofiens indhold eller elementer heraf kommer ikke frem i undervisningen, men udgør en kulisse og en inspiration for lærerens pædagogiske metode.

Antroposofi anskuer ikke alene menneskeheden, samfundet og naturen på en materiel måde, men anerkender i høj grad også et åndeligt-sjæleligt aspekt. I antroposofien er mennesket beskrevet som bestående af legeme, sjæl og ånd. Sådan opstår et menneskebillede, som anerkender, at alle mennesker har noget uudgrundeligt ud over de observerbare evner og færdigheder. Steinerpædagogikken er således udtryk for en helhedstænkning, der peger i retning af en bæredygtig etik, hvilket er relevant og nødvendig i

forhold til nutidens sociale og kulturelle opgaver. Med dette menneskebillede søger pædagogikken at møde hvert eneste barn med dyb respekt for dets individuelle potentiale.

Den antroposofiske udviklingspsykologi er i de forløbne 100 år efterforsket og på mange måder bekræftet af hjerneforskere, biologer og en række psykologer og pædagoger – ikke alene fra ”Steinerskole-kredse” – men især i de senere år mere og mere alment.

Steinerskolens læreplan er således udviklet ud fra forskning, praksis og den evidens, der følger af, at der på alle kontinenter i hele verden findes Rudolf Steiner Skoler, der har ”efterprøvet” effekterne af den praksis, der fremkommer gennem studie og iagttagelse af barnet.

TRE GRUNDLÆGGENDE PRINCIPPER

Steinerpædagogikken hviler på tre grundlæggende principper:

Det første er betydningen af samspillet mellem tænkningen, det emotionelle og viljen.

Det andet er beskrivelsen af menneskets firdelte struktur, som af Rudolf Steiner blev beskrevet som legemer:

Det fysiske legeme - det biologiske menneske.

Livslegemet (æterlegemet), der beliver det fysiske og er knyttet til vækst og formdannelse, og som måske bedst kan opleves, når det er fraværende i forskellen på det levende og det døde. Igennem livslegemet udvikles blandt andet hukommelse, temperament, vaner, sundhed og pligtfølelse.

Sjælelegemet (astrallegemet), der omfatter evnen til samspil med omverden gennem sansning og bevægelse. Her udspiller det relationelle sig i følelser, reaktioner og i det intuitive. Igennem sjælelegemet udvikles den individuelle tænkning og samspil mellem tænkningen, det emotionelle og viljesmæssige.

Jeget, der knyttes til tænkning, sproglige færdigheder og selvbevidsthed. Med jeget forstås et spirituelt aspekt af mennesket. Igennem jeget udvikles personligheden, moralske egenskaber samt den selvstændige tænkning og dømmekraft.

Ud fra dette opstår et menneskebillede, der anerkender, at liv, sansning og bevægelse samt evnen til sprog, tanke og selvrefleksion alle er dele af menneskets natur. Det kropslige, det levende og det relationelle bliver ligeværdige aspekter, der skal vægtes og tematiseres på forskellige måder i steinerpædagogikken.

Det tredje princip i steinerpædagogikken er, at der arbejdes med bestemte udviklingsmotiver for det opvoksende menneske. Disse udviklingsmotiver opdeles i syvårsperioder, som for børnehaven- og skoletiden udgør de tre første syvårsperioder af et menneskes liv. I valget af tema for klassetrinnet og i den metodiske fremstilling af det faglige indhold tages der hensyn til, hvilken syvårsperiode barnet eller den unge er i.

Fra 0.-7. år udvikles det fysiske kropslige fra form til vækst. Her gør **viljeskræfterne** sig stærkt gældende (følelse og tænkning er naturligt tilbageholdende). Kodeordene for denne periodes pædagogiske praksis er efterligning, primærsansning og rytmisk regelmæssige forløb.

Fra 7.-14. år handler det om at udvikle ideelle vaner, livskræfter, hukommelse, temperament og pligtfølelse – nu mere fokuseret på oplevelses**følelser** gennem de kunstneriske fag, og gennem en billeddannende

undervisning, der gradvist bliver orienteret mod en forståelse, der er mere baseret på teori og tænkning. Dette skift ses eksempelvis i de naturvidenskabelige fag, der i begyndelsen af perioden går fra at lægge hovedvægten på oplevelse og erfaring til at være mere præcis og reflekteret.

Netop fordi denne periode er så følelsesbåret, er den tillidsfulde relation mellem lærer og elev altafgørende for læringen her.

Fra 14.-21. år gælder det erkendelse og forståelse af den verden, man vokser ind i gennem *tænk*livet. Undervisningen tilrettelægges, så elevens egen dømmekraft er i spil, samtidig med et fokus på etisk engagement for at eleverne udvikler en ansvarlig og kærlig relation til verden. Hvor læreren før var en kærlig autoritet, er læreren nu mere en samtalepartner og en vejviser for den unges personlighed.

LÆREPLANEN OG MENNESKEHEDENS UDVIKLING

Der findes en række fælles træk mellem barnets og den unges udvikling, og menneskehedens historiske udvikling. Det spejler sig indirekte i den bevidsthed, som børnene trinvis udvikler. Dette er en af årsagerne til, at undervisningen i Steinerskolen er alders(klasse)opdelt.

I Steinerskolens læreplan er barnet i sin anden syvårsperiode fra ca. 1. til 7-8. klasse, og her henvender undervisningen sig til det emotionelle (følelsen). Til hver klasse frem til 6.-7. klasse (ca. 13-14årsalderen) hører et særligt undervisningsstof bestående af gennemgående fortællinger og billeder, hvis indhold er hentet direkte eller indirekte fra historiske perioder, suppleret af sagaer og legender, som til alle tider har haft opdragende virkning på menneskeheden.

LÆREPLANEN FOR OVERSKOLEN/OVERBYGNINGEN (STEINER HF)

I Steinerskolens læreplan er det unge menneske i sin tredje syvårsperiode (14.-21.år) i de fire ældste klassestrin 9.-12. klasse, hvor tænkningens almene udvikling imødekommes. En øget grad af abstrakt tænkning praktiseres, idet videnshorisonten og stoffets kompleksitet udvides.

Undervisningens indhold og metode tager højde for elevernes voksende evne til at forstå idealer som bevægelseskræfter i historien og for deres evner til at udvikle sig i overordnede indsigter. En lang række af grundskolens faglige billeder og fortællinger hentes frem og bliver genstand for erkendelse og begrebsdannelse, når de genbesøges i overskolen/overbygningens læreplan. I stedet for at give eleverne færdige billeder, er det nu mere et spørgsmål om at appellere til deres egen evne til dømmekraft. Det er nu, eleverne skal vinde sikkerhed i selvstændig tænkning og dømmekraft.

9. KLASSE

I 9. Klasse plejes kausal logisk tænkning og arbejdet med lineære sammenhænge. Det bliver tydeligt, hvad der er årsag, og hvad der er virkning, og væsentligt at dømmekraften har holdepunkt i praktisk anskuelige forhold. Viljen i tænkningen er fremherskende. Temaerne fra 8. klasse føres bevidst og på et andet niveau videre til mere bevidsthed parret med en række teknologiske opfindelser, inklusiv den første fase af informationsteknologien og dens matematiske grundlag.

Temaer: Politisk idehistorie, kunstbetragtning, humor og handling i litteraturen, sort/hvid tegning (og nuancerne i toningen) på den ene side og maskinlære, teknisk tegning, det binære talsystem, elektromagnetisme (dynamo, generator etc.) på den anden side. Håndværk som skosyning, kobberdrivning, metalsløjde giver holdepunkter for den forvirrede pubertetstid. Biologiens arbejde med menneske og dyr og geologiens mineralogi giver også værdifulde holdepunkter for det unge menneske.

10. KLASSE

I 10. klasse arbejdes der med en "punktvis" tænkning, hvor delelementerne sammenstilles og derved åbner op for selvstændige konklusioner.

Temaer: Gennem opmåling og nivellering af et landområde anvendes matematikkens delresultater (trigonometri og logaritmer), som fører den unge til selvstændige beregninger og udfærdigelse af et korrekt geodætisk kort. Elevens egen identitetssøgning er for alvor i gang. Denne imødekommes eksempelvis gennem den norrøne litteratur og de græske tragedier, der kan repræsentere brydning af familiebåndet og for alvor vække det individuelle. Betragtningen af syrer og baser og deres modsatte kræfter giver de unge en oplevelse af, at polariteterne kan forenes i saltens evne til at krystallisere. Geografien behandler globale miljøforhold (meteorologi, oceanologi), som fører til spørgsmål og løsningsforslag. Historisk omtales oldtidens højkulturer, som fører til forståelse af mennesket, som forvandler naturområder til kulturområder. Logaritmer, trigonometri. Poetik, metrik, digtekunstens udviklingshistorie.. Fysik og teknologi, Newtons love. Førstehjælp, antropologi, organlære. Varmsmedning.

11. KLASSE

I 11. klasse imødegås tænkningens følsomhed og den sociale bevidsthed - fremtiden kommer den unge i møde. At kunne se konsekvenser, der fører fra nuet ind i fremtiden.

Hvis 10. klasse er ankomst til nutiden, så er 11. klasse et blik ud i den unges egne biografiske fremtidsmuligheder set i et større perspektiv. I første omgang filosofisk/kunstnerisk betragtet, men eksempelvis også gennem en konkret socialpraktik, der afløser pubertetsens egenkærlighed og hjælper den unges udvikling af empati på vej. Det middelalderlige Parzival-epos forløser eksistentielle spørgsmål i springet fra ungdomsårenes letsindighed til voksenlivets kendsgerninger. Der arbejdes med individualismebegrebet med fokus på det enkelte menneskes værdi og formåen, fx som det kommer til udtryk hos Søren Kierkegaard (og oplysningsfilosofferne).

Handelsgeografi, økonomi, fortidens utopier, fremtidens muligheder. Sfærisk trigonometri (kartografi), eksponentialligninger. Middelalderens tænkning som grundlag for den nyere tids historiske strømninger. Æstetik, det dionysiske og det apollinske, som disse begreber fx er udformet filosofisk hos Friedrich Nietzsche, musikhistorie. Cellelære, botanik. Elektromagnetisme. Det periodiske system, anorganisk/organisk kemi, fremstillet som processer, der viser analoge forbindelser imellem f.eks. mennesket og den mineralske natur. Bogbinding, kartonnage, papirfremstilling. Teknologi. Temaet for årsopgaven vælges.

12. KLASSE - KRANSEN SLUTTES

I 12. klasse befordres en metamorfosetænkning: Udvikling via modstillede polariteter, der gennem stigning lader sig forene, som det blandt andet kan opleves i visse naturvidenskabelige fænomener. Den selvstændige tænkning og dømmekraft afprøves og må stå sin prøve, som det sker i arbejdet med årsopgaven, hvor eleverne gennem et helt års omskifteligheder må leve med forvandlinger og forandringer i arbejdet med den selvvalgte opgave (se selvstændig beskrivelse).

Temaer: Zoologi, embryologi, palæontologi. Historisk overblik, forskellige strømninger i nutiden. Goethes Faust, Ibsens Peer Gynt, Novalis, Dostojevskij. Lyslære, optik, atomfysik. Projektioner, differential- og integralregning. Arkitekturhistorie, byggeteknik og byggekunst. Der afsluttes med en 2-3 ugers kunst- og dannelsesrejse til Italien, Schweiz og Frankrig.

DEN BREDE FAGSAMMENSÆTNING I LÆREPLANEN

I Steinerskolens læreplan for 9.-12. klassetrin indgår fag som musik og håndværk ikke kun som fag, der kan opnå monofaglige kompetencer i, men i lige høj grad fordi læringen i disse fag støtter læringen i andre fag. Udøvende musik og orkester bidrager til, at den unge udvikler sociale og empatiske evner, imens håndværksfag som sølvmedning og bogbinding styrker evnen til præcision, nøjagtighed og vedholdenhed. I de mere boglige fag bidrager arbejdet med kunst og håndværk til kompetencer i kreativ tænkning og innovationskraft, hvilket igen understøttes i læringsformerne i de teoretiske fag, som også kan være praksisorienterede.

Den praksisorienterede læring ses eksempelvis i landmålingen i 10. klasse, socialpraktikken i 11. klasse eller på studierejserne i og uden for Europa, hvor kulturelle forskelle og vores kulturarv, som de unge op igennem skoletiden er blevet undervist i, opleves in situ.

Da det kunstnerisk skabende er et unikt udtryk for en specifik menneskelig egenskab, har denne del en vigtig rolle i Steinerskolens læreplan.

Derfor plejes alle de kunstneriske discipliner fra 1. til 12. Klasse. Specifikt øvende i musik, tegning/maling, drama, poesi, litteratur, skulptur, men også i alle de boglige – både samfundsvidenskabelige, humanistiske og naturvidenskabelige fag, bliver det kunstneriske inddraget. Metodisk gennem lærerens kunstnerisk tilrettelagte undervisning – og konkret i det omfang de specifikke kunstarter lader sig indarbejde i de øvrige fags læringsprodukter og -processer.

I bestræbelsen for at blive belært, ikke alene af læreren eller de andre elever, omfatter læreplanen en lang række håndværk. Her står eleven over for, i situationen, at blive belært af selve materialet/råstoffet (træ, metal, sten osv.). Der opnås et kendskab til det konkrete, det abstrakte forlades, og helt andre egenskaber dukker op hos klassekammeraterne, når eleverne "udsættes" for råstoffets respons. Det medfører øget forståelse for hinanden, når den abstrakt kloge elev opdager værdier hos kammeratens kloge hænder.

Kompetencer i det sociale, i vedholdenhed, præcision og nøjagtighed kan erfares og udvikles (se mere i kompetenceplanen for håndværk).

DEN FÆNOMENOLOGISKE OG DEN INDUKTIVE METODE

Steinerpædagogikkens mål afspejler sig også i læringsmetoden. Resultatets betydning er i princippet underordnet i forhold til læringsprocessen. For at unge mennesker kan erhverve sig faglig indsigt og personlige kompetencer, må deres evne til at opleve trænes, så begreber ikke kun er informationsbærere, men levende forestillinger. Undervisningen appellerer til elevens personlige og følelsesmæssige engagement, som er forudsætning for, at interesse opstår.

En didaktisk metode, som går igen i alle fag på Steinerskolen, kaldes med henvisning til Goethe for den fænomenologiske metode, hvor iagttagelsen, undersøgelsen, oplevelsen af et objekt/fænomen foretages grundigt, omhyggeligt og fordomsfrit uden vurderinger. Først når sanserne er stimuleret, og det, der skal læres, er blevet til en oplevelse, begynder vurderingen eller meningsdannelsen. Herigennem har eleven mulighed for parallelt med det faglige indhold at tilegne sig en induktiv metode, der ikke slører blikket på verden gennem forudfattede og overleverede teorier, men skoler det, så den egne erfaring kan danne grundlag for erkendelsen. Tænkningen vækkes gennem følelsen og den fysiske virkelighed, og der skabes interesse for verden og motivation for læring. Processen fortsætter med at inderliggøre, forstå, begribe, holde af og forandre det, som de unge på denne måde har forbundet sig med.

LÆREPLANENS RUMMELIGHED

Skolen er tænkt som en helhedsskole, hvor tanke, følelse og vilje kan plejes, så ikke kun hovedet bliver sendt i skole.

Hele mennesker får vi, hvis alle elever har alle fag på alle klassetrin. Også selvom differentialregning eller sfærisk geometri vil volde nogle elever vanskeligheder – ligesom det, at sy et par sko eller smede en lysestage, kan synes umuligt for nogen, så skal det prøves, fordi det tilsammen styrker dannelsen af den frie kreative og selvstændige tænkning at stifte bekendtskab med mange sider af sig selv igennem forskellige fagligheder. Hertil kommer den empati og sociale bevidsthed, som opnås, når elevens egne svagheder og styrker sættes i perspektiv gennem oplevelsen af de andre elevers forskellige evner og formåen.

Det er netop disse oplevelser, som er kendetegnet for tidligere Steiner elever, der mærker, at sociale kompetencer og mod til at løse problemer samt evnen til at træffe de rette livsvalg i høj grad kommer fra denne alsidighed i barne- og ungdomsårene.

VIDNESBYRD, EVALUERING OG EKSAMENSFRIHED

Eleverne i Steinerskolens overskole/overbygning får i et tæt og tillidsfuldt samarbejde med deres undervisere udførlig individuel vejledning og mundtlige og skriftlige evalueringer af deres indsats, standpunkt og resultater (formativ evaluering).

Denne løbende dialog med eleverne er i høj grad medvirkende til, at læringen bliver en selvstændig proces, og motiverer og understøtter samtidig lysten til at sætte sig ind i nyt stof. Eleverne får et godt grundlag at arbejde ud fra i det daglige, mulighed for at udvikle individuelle interesser og potentialer og for løbende at forbedre deres faglige niveau.

Der gennemføres både test og prøver, men der gives ikke karakterer, og de opnåede kompetencer slutevalueres ikke gennem en eksamen (summativ evaluering). Gennem eksamens- og karakterfriheden skabes der rum for at begå fejl og afprøve mange sider af sig selv. Dette gøres ud fra et ønske om at styrke den kreative tænkning og evnen til at arbejde nyskabende.

I stedet for karakterer modtager eleverne en skriftlig vurdering, et vidnesbyrd, hvori eleven gøres opmærksom på styrker og svagheder i arbejdsindsats, tilgang til stoffet og anvendt metode. På samme måde evalueres elevens arbejdsindsats i de kunstneriske og praktiske fag samt i de gennemgående fag i fagtimerne.

I udarbejdelsen af vidnesbyrd lægges stor vægt på, at eleven både får anerkendt sine opnåede kompetencer og får konkrete anvisninger på, hvordan den individuelle indsats kan forbedres.

Afgangseleverne fra Steinerskolen modtager ved afslutningen af 12. klasse (Steiner HF) et ca. 60 sider langt afgangsvidnesbyrd, som en samlet dokumentation for den gennemførte uddannelse.

Afgangsvidnesbyrdet redegør i sproglig form for de kompetencer, eleverne har opnået i de enkelte fag og uddannelsen som helhed og angiver det samlede pensum i alle fag for overskolen/overbygningen. Det indeholder desuden en grundig vurdering af Årsopgaven.

Herudover dokumenteres bl.a. kompetencer inden for selvstændig, kritisk og reflekterende tilgang til såvel de teoretiske som musiske, kunstneriske og håndværkstekniske fagområder, de sociale og empatiske kompetencer samt evnen til at udnytte kreativ tænkning og tværfaglighed i opgaveløsning.

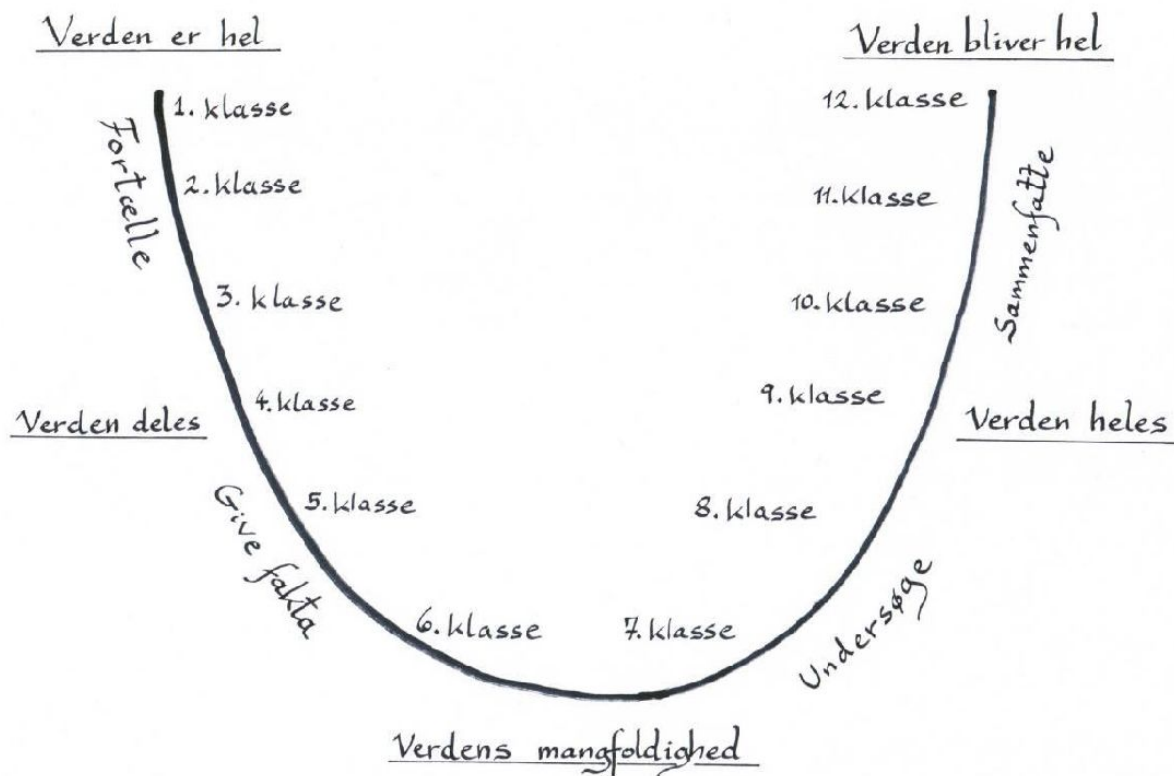
Afgangsvidnesbyrdet er godkendt som adgangsgivende til det videregående uddannelsessystem ved søgning gennem kvote 2, hvor det opfylder de generelle krav for optagelse.

Den løbende dialog og vejledning, de skriftlige og mundtlige evalueringer og vidnesbyrdet er tilsammen medvirkende til, at lærings- og udviklingsprocessen hos den enkelte sættes i centrum og giver eleven mulighed for at lære sig selv og sit eget værd at kende. På den måde skabes et solidt grundlag for at træffe de rette livsvalg, idet den unges tænkning anerkendes i et ligeværdigt samspil med følelser, krop, temperament, kunst, etik og vilje - også i skolens evalueringspraksis.

DEN GLOBALE LÆREPLANSKITSE

Overalt i verden, på alle kontinenter, i alle kulturer, findes der i dag Rudolf Steinerskoler, og overalt praktiserer man en læreplanskitse, der helt er indrettet efter den hjemlige kultur og tilpasset de lokale forhold i øvrigt. Men metoden og baggrunden for læreplanen er den samme: En kunstnerisk betragtning af den almene menneskekundskab og en kunstnerisk undervisnings- og opdragelsesmetode.

LITTERATURLISTE

Teksten til denne introduktion er hentet med inspiration fra følgende tekster:

1. Avison, Kevin og Rawson, Martyn: "Introduction to Tasks and Content of the Steiner-Waldorf Curriculum", *Part I and Part II fra "The Tasks and Content of the Steiner-Waldorf Curriculum", published by the Steiner Waldorf Schools Fellowship Publications, 2000, 2014*
2. Avison, Kevin og Rawson, Martyn: "History", *pages 263-270, fra "The Tasks and Content of the Steiner-Waldorf Curriculum", published by the Steiner Waldorf Schools Fellowship Publications, 2000, 2014*
3. Flummer, Jeppe et al: "Rudolf Steinerskolernes Ungdomsuddannelse - Læreplan for 10.-12.klassetrin (RSU)", *prototype version 0.9, Sammenslutningen af Rudolf Steiner Skoler i Danmark, 20.10.2019*
4. Heydebrand, Caroline von: "Vom Lehrplan der Freien Waldorfschule", *Stuttgart 1931; 11. A. ebd. 200*
5. Mathiesen, Arve: "En læreplan for steinerskolene - Oversigt - steinerpedagogisk idé og praksis" *Utgitt av Steinerskoleforbundet, Oslo, 2014*
6. Sammenslutningen af steinerskoler i Danmark: tekster om ungdomsuddannelsen, www.steinerskolerne.dk, *hentet december 2017*
7. Steiner, Rudolf: "Almen menneskekundskab som grundlag for pædagogikken", *(oversættelse fra "Allgemeine Menschenkunde als Grundlage der Pädagogik", 1919) udgivet på dansk Antroposofisk Forlag, 1998*
8. Thiesen, Jan: "Rudolf Steiner-Skolens læreplan - en skitse", *artikel fra "Barndommen genudsendes ikke" et jubilæumsskrift, der blev udgivet i år 2000 i forbindelse med 50 året for Rudolf Steiner pædagogisk praksis i Danmark. Skriftet er skrevet og redigeret af steinerlærere fra hele landet.*
9. Thiesen, Jan: "Indledning læreplan" *udkast fra maj 2017*